

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Lange Leemstraat, 99, Antwerpen

Zijn contractueele fout en verantwoordelijkheid tegenover derden uitgesloten ?

In een der laatste nummers van het Rechtskundig Weekblad (1), werd er gewaagd van een vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Antwerpen, hetwelk, volgens de samenvatting die ervan gegeven wordt, zou beslist hebben dat « samenloop tusschen contractueele en quasi delictueele fout onmogelijk is ».

Het vonnis zelf, in het Fransch opgesteld, werd niet gepubliceerd, maar de Rechtbank had, volgens wat ons aangeduid wordt, het zeer uitgebreid advies van het Openbaar Ministerie volstrekt aangenomen.

Het scheen ons belangrijk hier in het kort na te gaan, of dit vonnis werkelijk de beteekenis had welke eraan door de samenvatting wordt toegewezen, en, van een anderen kant, of de oplossing door dit vonnis gegeven, goedgekeurd dient te worden.

Volgens onze meening, moeten beide vragen ontkennend beantwoord worden.

De feiten waren de volgende. De verkooper van een perceel grond had aan een landmeter last gegeven, den omvang van het perceel te bepalen. Ten gevolge van een misrekening van den landmeter werd aan den kooper een onjuisten omvang aangeduid. Een tweede afmeting, later door den kooper zelf gedaan, liet toe een te kort van 325 M2 vast te stellen.

Daar de verkooper in de akte de gewoonlijke clause had laten inlasschen, door dewelke er bedongen werd dat in geval van onjuiste afmeting hij niet voor een verschil in den omvang zou instaan, werd de kooper gedwongen den landmeter aan-

sprakelijk te houden, uit hoofde van de door hem begaan professioneele fout.

I. — In zijn besluiten stelde de heer substituut Van Hille aan de Rechtbank voor, den eisch niet ontvankelijk te verklaren; hij deed uitschijnen dat « alles wat hij (de mandataris) doet wordt geacht gedaan te zijn door zijn mandaatgever. Het is tegen dezen laatste dat de belanghebbenden zich moeten wenden in geval van schade veroorzaakt door of in de uitoefening van zijn mandaat », en de achtbare magistraat voegde erbij : « *Derhalve*, meenen we dat het bestaan van een contractueele fout, het bestaan der delictueele fout uitsluit. »

Een eerste opmerking dringt zich op : de schrijver (zooals het woordje « *derhalve* » het ons aanduidt) schijnt een oorzakelijk verband te zien tusschen de vertegenwoordiging van den lastgever door den lasthebber, en de uitsluiting van den samenloop der twee verantwoordelijkheden. Zulk een verband is echter moeilijk te ontdekken.

Wat er ook van zij, het is overigens onbetwistbaar, dat deze « uitsluiting » in een algemeenen, abstrakten en wel wat dubbelzinnigen vorm uitgedrukt, volstrekt onnauwkeurig is, en dat zij, bij gevolg, de voorgestelde oplossing nooit zou kunnen verrechtvaardigen.

Zekere schrijvers zijn, wel is waar, de meening toegedaan dat *een zelfde feit* onmogelijk tusschen *dezelfde personen* tegelijkertijd de contractueele en de delictueele verantwoordelijkheid verwekken kan. (2) Maar daaruit spruit geenszins, dat een

zelfde feit de contractueele verantwoordelijkheid van den dader tegenover den eenen, en de delictueele verantwoordelijkheid tegenover den anderen niet zou kunnen doen ontstaan. (3)

Laat ons onder de duizenden gevallen die zich dagelijks voordoen, een voorbeeld uitkiezen: een informatiekantoor geeft aan een van zijn cliënten ongunstige inlichtingen over de solvabiliteit van een derden; indien deze inlichtingen onnauwkeurig zijn, en daarbij door het kantoor al te lichtzinnig gegeven werden, kan het aansprakelijk gehouden worden door zijn cliënt, uit hoofde van eene contractueele fout, en door den derden, uit hoofde van een quasi delictueele fout (4): de zelfde onvoorzichtigheid maakt dus hier de twee fouten uit, tegenover twee verschillende personen.

Het was van een toestand van dien aard dat de Rechtbank te kennen had: was de professioneele fout van den landmeter, die een contractueele fout uitmaakte tegenover den verkoper, ook niet een delictueele fout tegenover den koper?

Het is op deze wijze dat, o.i., de vraag moet gesteld worden, en zij kan dan hoegenaamd niet a priori worden beantwoord, door de loutere bewering van de onmogelijkheid van den samenloop der twee verantwoordelijkheden.

II. — De toepassing van het axioma « Qui mandāt ipse fecisse videtur », door den heer substituut Van Hille aangehaald, kan ons ook geen middel verschaffen om het vraagstuk op te lossen.

Ten eerste, om reden dat het voormeld axioma enkel van toepassing is op een echte *lastgeving*, 't is te zeggen op een overeenkomst, waardoor een der partijen aan de andere last geeft *rechtshandelingen* voor haar rekening te verrichten. In het huidige geval scheen de landmeter, met een zuiver materieele vernichting gelast, eerder met den verkoper door een dienstverhuring-contract verbonden geweest te zijn. (5)

Zelfs indien de landmeter als een lasthebber beschouwd mocht worden, dan nog zou het voormeld axioma zonder betrekking zijn met de oplossing van het vraagstuk.

Wat is immers zijn beteekenis? Enkel en alleen dat de schuldvorderingen en de zakelijke rechten door den lasthebber verworven, alsmede de verbintenissen door hem aangegaan, onmiddellijk in hoofde van den lastgever geacht zijn te bestaan. (6) Maar de regel van de vertegenwoordiging betee-kent geenszins dat de persoonlijkheid van den lasthebber volkomen opgeslorpt wordt door deze van den lastgever. (7) Men neemt dan ook gewoonlijk aan, dat de lasthebber tegenover derden voor zijn arglist zoowel als voor zijne fouten instaat: de regel volgens denwelke de lasthebber den lastgever

vertegenwoordigt, wil alleen maar zeggen dat, buiten het geval van persoonlijke fouten, hij zich niet verbindt. (8)

De vertegenwoordiging van den lastgever door den lasthebber sleept, wel is waar, het gevolg met zich dat de lastgever soms aansprakelijk is voor fouten van zijn lasthebber, maar het zou een dwaling zijn er uit te besluiten dat de lasthebber zelf vrijgesteld zou moeten blijven van elke verantwoordelijkheid; zij zijn *allebei* verantwoordelijk en zekere beslissingen, door een deel van de rechtsleer goedgekeurd, verklaren hen zelf, in dit geval, hoofdelijk verantwoordelijk. (9)

III. — De door den heer substituut Van Hille voorgestelde oplossing steunt in werkelijkheid slechts op een enkele wetsbepaling, van dewelke hij nochtans niet uitdrukkelijk gewag maakt, namelijk artikel 1165 B. W., volgens hetwelk de overeenkomsten slechts tusschen partijen werking hebben.

Het is inderdaad op dezen wettekst dat het reeds wat verouderd arrest van het Fransch Verbrekingshof (27 Juli 1869, D. P. 1869, I, 350) door den heer Van Hille aangehaald, beroep deed (de achtbare magistraat voegde er weliswaar een arrest van 1902 bij, maar dit is klaarblijkelijk zonder betrekking met het besproken vraagstuk (10).

Zeër talrijke jongere beslissingen integendeel, zoowel in Frankrijk als in België, bewijzen dat artikel 1165 geenszins de straffeloosheid jegens de derden verzekert, aan hen die een professioneele fout in den loop van de uitvoering van een overeenkomst begaan. Om deze korte nota niet buiten alle verhouding te verlengen, zijn wij zoo vrij hier naar de aantekeningen te verwijzen, die wij vroeger over dit onderwerp uiteengezet hebben onder een arrest van het Beroepshof van Brussel (14 Juni 1930, Belg. Jud. 1930, kol. 555) en onder een arrest van het Beroepshof van Luik (4 Maart 1932, Rev. Gén. Ass. Resp. 1933, Nr 1245).

De zeer talrijke beslissingen, die wij bedoelen, zijn er in aangeduid en ontleed.

Het is merkwaardig vast te stellen, dat reeds in 1879 het Belgisch Verbrekingshof zich in veel voorzichtiger bewoordingen uitdrukte dan het Fransch Verbrekingshof, met te beslissen dat « *en règle générale le mandataire ne répond des fautes commises dans sa gestion que vis-à-vis de son mandant* ». (11)

De door den heer substituut Van Hille voorgestelde oplossing hangt eigenlijk van eene individualistische opvatting van het recht af, waarvan de hedendaagsche rechtspraak, door de rechtsleer goedgekeurd, zich steeds meer en meer verwijderd. Het is niet toegelaten zich aan zijne verantwoordelijkheid te onttrekken met enkel te beweren dat

men slechts rekenschap verschuldigd is van zijne fouten aan zijne medecontractant.

Prof. René Savatier heeft nog in een pas verschenen schets, op treffende wijze deze strekking in het licht gesteld. (12) Er sprekende over het « effet relatif des contrats », zegt hij : « Sa valeur pratique est bien mince, et l'évolution de la législation et de la jurisprudence modernes tendent à le retrécir de plus en plus ».

De beslissing van de Rechtbank van Antwerpen wekt des te meer verwondering, daar het geval dat haar onderworpen was geweest, zich niet voor de eerste maal in de rechtspraak voordeed.

Een volkomen gelijkaardig geval had aanleiding gegeven tot een merkwaardig gemotiveerd vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Veurne, dat door volkomen aanneming van zijn beschouwingen door het Beroepshof van Gent bekrachtigd is geworden. Het arrest (7 November 1922, Pas. 1912, 2, 321) verklaart een landmeter, die door den verkooper met de afmeting gelast was geweest, en die een misrekening had gedaan in den loop van zijn werk, verantwoordelijk jegens den kooper, op voet van artikel 1382 B. W. Arrest en vonnis nemen dus uitdrukkelijk de mogelijkheid van de delictueele verantwoordelijkheid aan, vermits zij hunne beslissing in de volgende bewoordingen verrechtvaardigden :

« Attendu que les défendeurs soutiennent et que dans ses derniers écrits de conclusions le demandeur ne conteste plus que les vendeurs ont chargé directement le géomètre du mesurage des terrains litigieux; »

« Attendu que les défendeurs déduisent vainement de là qu'ils ne sauraient dans ces conditions être recherchés que par leurs co-contractants et ce à raison d'une faute contractuelle; »

« Attendu qu'il est certain et d'ailleurs non contesté que les géomètres savaient qu'ils étaient chargés de mesurer les propriétés dont s'agit en vue de leur morcellement, de leur lotissement, et de leur exposition en vente publique; »

« Attendu que les défendeurs pouvaient donc et devaient se dire que les résultats de leur travail, destinés aux publications et à la rédaction du cahier des charges seraient pris en sérieuse considération par les amateurs dans leurs offres; »

« Attendu qu'il se conçoit ainsi que dans l'exécution de la mission qui leur fut confiée par les vendeurs, les géomètres pouvaient encourir non seulement une responsabilité contractuelle, mais également la responsabilité quasi-délictuelle consacrée par les art. 1382 en 1383 du C. C.; »

« Attendu que le tiers acquéreur ne saurait évidemment invoquer un contrat de louage d'industrie auquel il n'est pas intervenu, mais qu'en dehors de ces rapports conventionnels, l'art. 1382 trouvera son application pourvu que le géomètre ait commis une faute par négligence ou impéritie professionnelle (v. Cloes et Bonjean, t. 28 p. 539, observ.) et que le tiers acquéreur ait subi un préjudice qui soit la conséquence de la faute commise... »

Men zou zich niet beter kunnen uitdrukken, noch met meer kracht doen blijken dat artikel 1165 B. W. aan niemand toelaat de algemeene verplichting te ontkennen geen schade aan een anderen te berokkenen, telkens deze schade voorzien en door eene

zorgvuldige en normale handelwijze vermeden kan worden. Deze fundamenteele verbintenis wordt door artikel 1382 B. W. bekrachtigd, en het Verbrekingshof beslist dat de regel, die deze wetsbepaling huldigt, in principie zich aan ieder en in elke omstandigheid opdringt.

De Burgerlijke Rechtbank van Antwerpen, indien zij zich enkel en alleen met de uitgebreide besluiten van den heer substituut Van Hille verenigde, schijnt dit zoo dikwijls door het Hooger Hof herhaalde grondrichtsnoer uit het oog verloren te hebben. (13)

J. VAN RIJN,

Advokaat bij het Beroepshof,
Docent aan de Hoogeschool te Brussel.

(1) 1934, kol. 108.

(2) Josserand, nota in D. P. 1927, 1, 105. Contra : J. Van Rijn, Responsabilité aquilienne et contrats.

(3) Demogue, Obligations, Bd. VI, nr 322; Rev. trim. dr. civ. 1933, bl. 78. en 137.

(4) Rowaan, 13 Mei 1924, Rev. trim. dr. civ. 1925, bl. 118.

(5) Planiol en Ripert, Traité frat. de dr. civ., Bd. XI, nr 1430.

(6) Id., Bd. XI, nr 1497.

(7) Demogue, Obligations, Bd. III, nr 337.

(8) Id., Bd. I, nr 138 en 150; Planiol en Ripert, Bd. XI, nr 1502; Aubry en Rau, Bd. VI, § 415, bl. 180. De uittreksels van Aubry en Rau en van Planiol en Ripert, door den heer substituut Van Hille aangehaald zijn zonder betrekking met de verantwoordelijkheid van den lasthebber jegens derden; zij betreffen de verbintenissen van den lasthebber tegenover den lastgever.

(9) Brussel, 4 Juni 1930, Belg. jud. 1930, kol. 5552; Demogue, Obligations, Bd. I, nr 138.

(10) 15 Juli 1902, D. P. 1905, I, 38 : hierin was er alleen sprake van art. 1733 B. W.

(11) 20 Maart 1879, Belg. jud. 1879, kol. 504.

(12) « Le prétendu principe de l'effet relatif des contrats », Rev. trim. dr. civ., 1934, bl. 525.

(13) 13 Februari 1930, Rev. gén. ass. et resp. 1930, nr 509.

(14) De heer substituut Van Hille, wees er ook op, dat de clause waardoor de verkooper zich vrijgesteld had van elke vrijwaring, zooveel den lasthebber van den verkooper als den verkooper zelf moest beschermen. Was het nochtans hier niet dat het grondbeginsel van art. 1165 B. W. diende ingeroepen te worden, om aan den landmeter te verbieden een recht te putten in eene overeenkomst aan dewelke hij volkomen vreemd was gebleven ? (Aldus besliste het door ons aangehaald arrest van het Beroepshof van Gent, 7 Nov. 1912). Het schijnt moeilijk aan te nemen dat er een stilzwijgend geding ten behoeve van eenen derden bestond, bijzonder wanneer men de zeer duidelijke beoordelingen van het beding waarvan sprake nagaat. Zulke eene interpretatie is daarbij weinig te vereenigen met den regel volgens dewelke de verzakingen niet vermoed dienen te worden. Hoe zou men immers kunnen aannemen dat met te verzaken aan eene aanspraak tegen den verkooper, de kooper ook stilzwijgend afstand zou gedaan hebben van zijne aanspraak tegen andere personen ? Hoe zou men, van een anderen kant, het bestaan van een stilzwijgend beding ten behoeve van een derden persoon kunnen aannemen, wanneer het voor den zoogezegde bedinger geen materieel of moreel belang aanbood ? De rechtspraak beslist integendeel dat dergelijke stilzwijgende bedingen slechts afgeleid kunnen worden uit feiten die geen den minsten twijfel laten over den wil van de contractanten. (Luik, 31 Mei 1932, Belg. jud. 1934, kol. 537).

GEBREKEN IN HET HANDWERK EN IN HET GEBRUIK DER BOUWSTOFFEN.

Deze gebreken betreffen de eigenlijke uitvoering van het werk.

I. PRINCIEP.

De uitvoering van het werk is de bijzonderste taak van den aannemer en het hoofdzakelijke voorwerp zijner bediening. Hieruit volgt dat, *in princip, de aannemer hoofdzakelijk verantwoordelijk is voor alle gebreken in het handwerk en in het gebruik der bouwstoffen.* (1).

Hij is vooreerst verantwoordelijk, wanneer hij alleen, zonder bouwmeester, te werk gesteld wordt: hij mag de schuld op de door hem aangestelde werklieden niet verwerpen, althans nooit nadat hij het werk goedgekeurd heeft. Men weet dat de «werkmán», na goedkeuring, van alle verantwoordelijkheid ontlást is. Na deze goedkeuring bezit de aannemer geen verhaal meer op zijn werklieden. Dit geval schijnt, onzes inziens, buiten alle betwisting.

Hij is anderzijds verantwoordelijk, in *hoofdzakelijke orde*, wanneer een bouwmeester met de leiding en het toezicht der werken belast werd. In geval van gebreken in de uitvoering, kan het gebrek aan toezicht vanwege den bouwmeester, den aannemer niet ontlásten. Al is de schuld van den bouwmeester (gebrek aan toezicht) bewezen, rechtvaardigt zij de schuld van den aannemer (gebrekkige uitvoering) niet. (2).

II. MEDE-VERANTWOORDELIJKHEID VAN DEN BOUWMEESTER. — WELK TOEZICHT MOET HIJ UITOEFENEN?

Zal de bouwmeester niet gedeeltelijk kunnen verantwoordelijk gesteld worden voor de gebreken in de uitvoering?

Het rechtsbeginsel, dat wij reeds meermaals vermeld hebben, dient hier ook toegepast: de verantwoordelijkheid of mede-verantwoordelijkheid van den bouwmeester is in het gedrang, telkens er hem, op technisch gebied, een schuld kan toegerekend worden, in de uitvoering van de hem opgelegde taak: t.t.z. toezicht en leiding der werken.

Indien hij, dienvolgens, aan zijne taak van leider en toezichter der werken te kort gekomen is, betrekkelijk het handwerk of het gebruik der bouwstoffen, dan is hij ongetwijfeld verantwoordelijk. Hij mag namelijk geen gebrekkige werkwijze goedkeuren, noch een gebrekkige uitvoering gedoogen. (3).

Hij moet de noodige kennis bezitten om den aannemer alle nuttige aanwijzingen te kunnen geven, ten einde alle gebrekkige uitvoering te beletten; zoo niet, kan hij mede-verantwoordelijk gesteld worden voor de gebreken in de uitvoering, waarover hij een onvoldoend toezicht uitoefende. (4).

«L'architecte a pour devoir de surveiller les travaux en cours d'exécution et par une action constante et régulière, sinon de devancer les malfaçons de l'entrepreneur, tout au moins d'empêcher qu'elles ne deviennent irréparables, soit en agissant directement contre celui-ci, soit en prévenant le maître de l'ouvrage.

L'architecte spécialiste technicien est investi d'une mission de confiance. La surveillance constante de la bonne exécution de l'entreprise — ou des points essentiels de cette mission — serait tout à fait vaine s'il lui suffisait, pour satisfaire à cette obligation, d'adopter l'attitude facile du simple refus de réception provisoire. Non seulement le propriétaire peut refuser tout honoraire, mais encore postuler dommages et intérêts, pour dépréciation du bâtiment.

L'expertise décidera s'il s'est rendu coupable de faits suffisamment graves, pour que la résiliation du louage d'ouvrage soit prononcée contre lui, et particulièrement, si aucun honraire n'est dû» (5).

De Rechtbank zal nochtans in elk geval moeten beoordeelen naar gelang van de omstandigheden, of aannemer en bouwmeester elk voor een deel dienen aansprakelijk gesteld (de eene als uitvoerder, de andere als toezichter der werken), ofwel of de aannemer alleen dient aansprakelijk gesteld voor gebreken waarover het toezicht van den bouwmeester, op redelijke wijze, niet kon geëischt worden.

Immers, volgens een eensluidende rechtsleer, is de bouwmeester niet gehouden tot een bestendige tegenwoordigheid op de werken, noch tot het onderzoek van de minste verrichting der werklieden verplicht. Hij moet, in princip, het recht van politie op het bouwwerk niet uitoefenen, noch bestendig toezicht houden over het werkvolk. Dit toezicht valt alleen ten laste van den aannemer, buiten tegenstrijdige overeenkomst.

Talrijke detailwerken, betrekkelijk het behoorlijk en doelmatig gebruik van materialen door het aangesteld werkvolk, zijn aan het bestendig toezicht van den aannemer onderworpen, en het gebrek aan dergelijk toezicht vanwege den bouwmeester, zou hem slechts verantwoordelijk stellen, in geval van bijzonder beding dienaangaande, of indien een speciaal toezichter over deze detailwerken door hem aangesteld en betaald werd.

Buiten dit geval, vallen de kleine details der uitvoering buiten de normale werkzaamheid van den bouwmeester.

Zijn toezicht moet niet en kan niet zijn van alle stonden: zijne gedurige tegenwoordigheid op de werken kan, buiten tegenstrijdig beding, niet geëischt worden. Gedurig control over de minste verrichting van werklieden kan wel, *bij overeenkomst*, van den bouwmeester gevergd worden, maar, onzes inziens, kan er van hem, buiten dergelijke overeenkomst, slechts een normaal toezicht geëischt worden, zoo niet, zou men aldus den aannemer alle bestuur en regeling van het werk ontnemen.

Men mag nochtans, in tegenovergestelden zin, ook niet overdrijven en het toezicht, dat de aannemer zelf over zekere details der uitvoering moet uitoefenen, niet zoodanig versoherpen, dat hij *alleen* verantwoordelijk gesteld worde voor de *algemeene uitvoering*, waarvan zonder twijfel toezicht en leiding aan den bouwmeester behooren. Aannemer's en bouwmeester's taak dient rechtmatig en redelijk beoordeeld en niet buiten mate overdreven.

«Jugé que si l'on ne peut exiger d'un architecte

qu'il suive pas à pas les ouvriers dans leurs travaux, au moins peut-on lui demander de s'assurer que ces travaux ont été bien exécutés. Son devoir, sur ce point, est encore plus strict quand la sécurité publique peut-être compromise par une mauvaise exécution des ordres donnés». (6).

«Jugé que l'architecte chargé de la direction des travaux est en faute, lorsqu'on peut lui reprocher de n'avoir pas exercé une surveillance assez efficace, et spécialement d'avoir laissé exécuter les déblais dans des conditions éminemment dangereuses; de ne s'être pas, avec l'entrepreneur assuré, si les conditions de stabilité d'un pignon voisin étaient suffisantes, et de n'avoir ordonné aucune mesure immédiate, après avoir été prévenu de la rupture d'une citerne». (7).

Een arrest van Brussel heeft ten onrechte — onzes inziens — beslist, dat de bouwmeester voor alle schuldige daad van den aannemer dient verantwoordelijk gesteld, daar hij voor taak heeft alle schuldige daden, betreffende verborgen of zichtbare gebreken, te voorkomen. (8).

Delvaux (9) weerlegt deze zienswijze en is van meening dat de bouwmeester ongetwijfeld niet verplicht is dag en nacht op de werken te blijven, ten einde een *bestendig* toezicht uit te oefenen. Het is voldoende dat hij op de werken weze, telkens zijn tegenwoordigheid noodzakelijk is, en meer bepaaldelijk, telkens het de uitvoering van werken geldt, die de veiligheid, het bestaan of de sterkte van het gebouw aanbelangen, of — volgens een andere opinie — bij den aanvang van elk der opeenvolgende gedeelten van het bouwwerk, ten einde alle noodige onderrichtingen aan den aannemer te kunnen geven.

Het gebrek aan toezicht — grondslag der verantwoordelijkheid of medeverantwoordelijkheid van bouwmeesters, diert, bij ontkenning door den eigenaar (eischer), door alle rechtsmiddelen bewezen, doch kan uit vermoedens of uit den aard zelf der gedane werken voortspruiten, of ook nog uit het enkel bewijs der gebreken die aan een normaal toezicht niet mochten ontsnappen. (10).

III. UITSLUITENDE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DEN BOUWMEESTER.

De bouwmeester zal voor gebreken in het handwerk of in het gebruik van materiaal uitsluitend verantwoordelijk zijn, telkens het gebruik van buitengewoon materiaal, vreemd aan de gewone practijk van aannemers, om reden van nieuwigheid of zeldzaamheid, door den bouwmeester bevolen werd. Hij is in deze omstandigheden verplicht aan den aannemer alle behoorlijke aanwijzingen op te geven en een bijzonder minutieus toezicht over de bewerking uit te oefenen, hetzij zelf, hetzij door aangestelde toezichters: zooniet is de bouwmeester alleen verantwoordelijk, voor zooveel er nochtans aan den aannemer zelf geen nalatigheid of gebrek aan zorg kan toegerekend worden in het gebruik dezer materialen, volgens de aangewezen werkwijze.

IV. VERVANGING VAN AANNEMER. — INMENGING VAN DEN EIGENAAR OF DEN AANNEMER IN HET TOEZICHT.

De bouwmeester kan zijn verantwoordelijkheid of medeverantwoordelijkheid wegens gebrek aan toezicht niet ontgaan, onder voorwendsel dat de aanne-

mer vervangen werd door een andere; die, buiten zijn toezicht, de werken op onbehoorlijke wijze volbracht heeft. In geval van vervanging van aannemer, had de bouwmeester van den eigenaar moeten eischen, dat de werken onder zijn toezicht voleindigd werden en hem verwittigen, dat hij, zooniet, alle verantwoordelijkheid van zich afwees. In het laatste geval is hij dan verplicht het eereloon, voorzien voor leiding en toezicht, te weigeren. (11).

De bouwmeester brengt ook geene wettelijke reden van ontlasting in, wanneer hij bewijst dat de aannemer of de eigenaar zich in de leiding en het toezicht der werken ingemengd heeft of dat de eene of de andere de plannen gewijzigd heeft, zonder hem hiervan in te lichten. (12).

«L'architecte n'est pas exonéré de sa responsabilité par le fait que le propriétaire s'est immiscé dans la direction et l'exécution des travaux.

Les obligations de l'architecte dirigeant ne résident pas seulement dans la conception des travaux, mais elles s'étendent à toutes les phases de l'exécution de ceux-ci. Il doit notamment, sinon empêcher le propriétaire d'apporter aux plans et devis des modifications inutiles ou dangereuses, tout au moins lui faire à ce sujet les protestations nécessaires.

Mais il est déchargé de sa responsabilité relativement à un vice ou défaut apparent, si le propriétaire fait la réception de la construction et en fait l'emploi, suivant l'usage auquel elle était destinée. (13).

De bouwmeester met het toezicht op den regelmatig gang eener aanneming, belast, moet eigenaar en aannemer beletten aan plannen en bestek nuttelooze of gevaarlijke wijzigingen toe te brengen en, desgevallend daartegen verbod uitspreken of protest aantekenen, wil hij zich van alle verdere verantwoordelijkheid ontlasten. De bouwmeester blijft verantwoordelijk, zelfs wanneer de aannemer buiten zijn weet de plannen verandert, omdat hij een strenge waakzaamheid moest uitoefenen. (14).

V. GEBREKKIGE BOUWWIJZE DOOR DEN EIGENAAR VOORGESTELD.

Aannemer en bouwmeester zijn samen met den eigenaar — elk in evenredigheid met zijne schuld — verantwoordelijk voor de uitvoering en goedkeuring van een bouwwijze, die door den eigenaar voorgesteld werd, en die zij nochtans wisten gebrekkig te zijn, of waarvan zij de gebreken moesten kennen. Wanneer de eigenaar hun onderrichtingen wil geven, die strijdig zijn met de regels der bouwkunst, moeten zij zich tegen dezen wil verzetten. (15).

VI. TWEDE TOEZICHTER NAAST DEN BOUWMEESTER.

In openbare werkaannemingen wordt door het Bestuur een conducteur der werken aangesteld naast den bouwmeester, die insgelijks met het toezicht belast is.

Buiten tegenstrijdige overeenkomst, wordt de bouwmeester hierdoor van de verantwoordelijkheid wegens gebrek aan toezicht niet ontlast; wel integendeel, daar er naast hem een tweede toezichter is, is hij des te meer verantwoordelijk dat de gebreken gemakkelijker kunnen nagegaan worden. (16).

«La circonstance qu'un conducteur de travaux est adjoint à l'architecte chargé de la confection des

plans, de la direction et de toutes les autres obligations usuelles, loin de le dégager de cette surveillance, prouve au contraire que c'était à lui qu'elle incombait en premier lieu.» (16).

ANDRE RODENBACH, *Gent*.

- (1) Delvaux, *Entrepr. trav.* n° 318, en alle schnijvers.
 (2) *Brux.*, 23-6-1932; (*Immobil.*, 1 Oct. et nov. 1932).
 (3) J. de P., *Limbourg*, 18-5-1898; (*J. propr. et bât.* 1898, 151).
 (4) *Lyon*, 3-2-1904; (*Mon. Lyon*, 20-4-1904).
 (5) *Civ. Brux.* 28 oct. 1932; (*Immobil.*, janv. 33).

- (6) *Lyon*, 7-11-1896; (*La Loi*, 23-2-1897).
 (7) *Civ. Brux.* 10-2-1904; (*Rec. Jur. propr. et bât.* 1904, 232).
 (8) *Appel Brux.* 30-11-1903; (*P. P.* 1904, 778).
 (9) Delvaux, *Entrepr. Trav.* n° 320.
 (10) *Nice*, 4-11-1912; (*Le Droit*, 13-12-1912);
Civ. Seine 25-2-1905; (*Le Droit*, 29 Sept. 1905).
 (11) J. de P. *Borgerhout*, 22-1-1904; (*Rec. Jur. propr. et bât.* 1904, p. 49).
 (12) *Civ. Audenaerde* 17-7-1903; (*P. P.* 1904, 61).
 (13) *Audenaerde*, 17-7-1903; (*P. P.* 1904, 61).
 (14) *Cass. fr.* 16-5-1904.
 (15) *Grenoble*, 28-3-1900; (*P. P.* 1900, 2431).
 (16) *Civ. Brux.* 23-6-1893; (*J. T.* 1894, 6).

RECHTSPRAAK

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

3e Kamer. — 12 October 1934.

Voorzitter : M. Van Riel.
 Rechters : MM. Van der Veken en Schiltz.
 Referendaris : M. Arendt.
 Pleiters : Mters Van Lil en Winkelmolen.

VRIJHEID VAN HANDEL EN NIJVERHEID. — ART. 1382. — ALGEMEEN BELANG TEGENOVER PRIVAAT BELANG. — DIAMANTHANDEL. — SLIJPEN IN DUITSCHLAND. — AFBREUK MET DE TRADITIONEELE GEDACHTEN VAN VRIJHEID.

I. — *Een niet bij een der diamantclubs aangesloten diamantkoopman, die, het verbod der «clubs» van in het buitenland diamanten te laten slijpen niet navolgt en om deze reden op den «zwarten lijst» der diamantclubs geplaatst wordt, mag niet eischen dat de schade die hem door de stipte uitvoering der beschermingsmaatregelen wordt toegebracht, in aanmerking worde genomen, nevens het reusachtig verlies aan loongeld en profijt door de Belgische diamantnijverheid geleden ingevolge de gedragingen van al diegenen die de buitenlandse mededinging begunstigd hebben.*

II. — *De Rechtbank, hoe gehecht ze ook weze aan het principe der vrijheid van den handel en van den arbeid, is verplicht te bevestigen dat alle landen deze wet met de voeten treden door allerlei beschermingsmaatregelen ten gunste der inwendige markt en dat groote landen onder het teken der bestuurd economie het handels-, nijverheids- en geldwezen aan het oppertoezicht van den Staat stellen. In deze omstandigheden is de rechtbank van meening dat de blinde en onvoorwaardelijke toepassing der traditioneele gedachten van vrijheid in een klein land als België onmogelijk blijkt.*

Lambrechts- t/ Diamantclub en mede-belanghebbenden.

Gezien de geboekte dagvaarding van 17 April 1934, strekkende tot de betaling van 100.000 frank ten titel van schadevergoeding hoofdens het plegen, door verweersters, van feiten die aanslagen op de vrijheid van

den handel en van den arbeid daarstellen, en die, aan verzoeker, een aanzienlijk geldelijk verlies hebben berokkend;

Aangezien aanlegger, bij wijze van besluiten op zegel na het sluiten der debatten neergelegd, een bijvoeglijke vergoeding van 100.000 frank eischt ter herstelling der hem aangebrachte morele schade ingevolge der lasterlijke aantijgingen welke verweersters niet aarzelden, in den loop der pleidooien, tegen hem te richten.

In feite :

Aangezien onderhavig geschil slechts een episode blijkt te zijn in den hardnekkigen strijd dien de Belgische Diamantnijverheid thans voert om haar bestaan tegen de buitenlandse mededinging te verdedigen;

Aangezien het inderdaad vaststaat:

Dat korten tijd na den oorlog een bedrijvigheidscentrum van diamantslijpers zich in de Duitse steden Hanau en Idar vormde en, gedurende de volgende jaren langzamerhand aangroeide zonder nochtans een waarneembare concurrentie voor de Antwerpsche slijperij te vertegenwoordigen;

Dat, echter, zijn ontwikkeling, steeds door de Reichsregering aangemoedigd, aanzienlijk bevorderd werd in de maand Juni 1932 door het officieel toelaten de loonen door vreemde huizen aan de Duitse nijverheid verschuldigd in «Dollarbonds» te betalen;

Dat de winstmarge uit het gebruik dezer «Bonds» voortspruitende zich aanvankelijk tot 10 % beperkte maar dat zij nadien veel belangrijker werd zoodat bewust stelsel zich weldra als een onweersaanbaar concurrentiemiddel veropenbaarde, dat een uiterst nadeeligen invloed op de Belgische Diamantnijverheid uitoefende;

Dat de toestand in zulke mate verergerde dat op het einde van het eerste kwartaal van het jaar 1933, op de 15854 bij den Algemeenen Diamantbewerkerbond aangesloten werklieden er slechts 5541 gebozigd waren;

Dat zoowel door de leiders der Syndicaten als door de leden van het bestuur der diamantbeurzen en patronale inrichtingen er spoedig begrepen werd dat buitengewoon strenge maatregelen dienden onverwijld getroffen te worden om de Belgische Diamantnijverheid van een onvermijdelijken ondergang te redden;

Dat in dien zin handelen, de diamanthandelaars onder de vier verschillende «Clubs» gegroepeerd die in tegenwoordig geding in hoedanigheid van verweerdende partij optreden een algemeene vergadering op 14 April hielden, in den loop derwelke het treffen van onverzoenlijke beschermingsmaatregelen alsook het instellen eener Toezichtscommissie werd besloten en dit met de overweldige meerderheid van 98 % der stemmen.

Dat, intusschentijd, de toestand zoo angstwekkend geworden was, dat er nog enkel 3563 werklieden, toebehoorende aan den «Algemeene Diamantbewerdersbond» aan den arbeid waren en 1978 op de 3034 leden die het «Christelijk Belgisch Diamantbewerdersverbond» telde;

Dat, diensvolgens, de Commissie verschillende schikkingen voorstelde, welke door de vier beurzen goedgekeurd werden en, in dato van 27 April 1933, in voege treden met kracht van inwendig mondeling reglement zeggende:

«Elk lid is vanaf heden tot nader bericht verplicht het bewerken van diamant, onder welken vorm ook, uitsluitend te laten verrichten door in België arbeidende werkkrachten.

»Anderzijds is het aan elk lid uitdrukkelijk verboden handels-, nijverheids- of financieele betrekkingen van welken aard ook te onderhouden zoowel in België als in het buitenland met wien het ook zij die de hierboven voorgeschreven maatregelen ter bescherming der nationale nijverheid niet eerbiedigt, en in welke hoedanigheid ook, tusschenkomst in handels-, nijverheids- of financieele verrichtingen die rechtstreeks of onrechtstreeks bedoeld zijn of voor gevolg hebben werkkrachten in den vreemde te bevoorreen of aan dezelve arbeid te verschaffen;

»Elk lid is verplicht zich aan alle maatregelen van controol of onderzoek te onderwerpen.»

...en hetwelk reglement zware straffen voorzag in geval van overtreding;

Dat het streng ingrijpen der Commissie door eene onmiddellijke verbetering van den toestand gevolgd werd en dat alreeds in Juni 1933 de getallen der gebezigde werklieden op de registers der twee syndicaten waarvan hierboven sprake ingeschreven respectievelijk tot de cijfers 5781 en 2091 opgerezen waren;

Dat, nochtans, korten tijd nadien, de Commissie het vermoeden kreeg dat er onder de diamanthandelaars zich eenige wederspanningen bevonden die toch hunne steenen naar Duitschland zonden om ze aldaar te laten slijpen na in België de voorafgaandelijke bewerkingen te hebben doen verrichten door zekere diamantzagers waaronder aanlegger;

Dat in October 1933 deze laatste het bezoek kreeg van een afgevaardigde van verweersters met verzoek hem de namen der patroons voor dewelke hij zaagde te doen kennen en zulks... «om te kunnen nagaan of de aldus gezaagde diamanten wel degelijk door Belgische arbeiders afgewerkt werden. Door dit stipt overzicht zijn we er in gelukt een paar duizend menschen meer aan den arbeid te houden, dan vroeger, hetgeen ten bate komt van den Staat» (Verhoor van den getuige Jozef Claessens luidens strafrechterlijk bundel in geboekt afschrift voorgelegd).

Dat aanlegger dit verzoek niet inwilligde.

Dat, alsdan, de Commissie aanlegger verzocht vóór haar te willen verschijnen.

Dat hij geen gevolg achtte te moeten geven aan deze uitnoodiging.

Dat bij gebrek aan bepaalde inlichtingen aangaande de bedrijvigheid en de naard der klienteel van aanlegger, verweerster genoodzaakt werd hem als verdacht te beschouwen en zijn naam op de zwarte lijst op te schrijven.

Dat om deze redenen aanlegger, op 28 October klacht neerlegde in de handen van den Heer Procureur des Konings, die in dato van 12 December 1933 hem weten liet dat de zaak zonder gevolg zou blijven aangezien er geen voldoende elementen op strafgebied bestonden.

Dat, eindelijk, op 28 Februari 1934, aanlegger zich tot verweerders richtte om hem aan te kondigen dat hij zich aan toezichtsmaatregelen zou onderwerpen, maar dit onder voorbehoud van alle rechten;

In rechte :

Aangezien verzoeker zijn aanvraag steunt op het feit dat hij geen lid van een der Diamantbeurzen is om te beweren dat zijn beroepsbedrijvigheid noch rechtstreeks noch onrechtstreeks beïnvloed mag wezen door verordeningen en schikkingen voortkomende uit deze vereenigingen;

Aangezien er dient voorafgaandelijk rekening gehouden te worden met de bijzondere omstandigheden in dewelke de Belgische Diamantnijverheid thans verkeert om de gedragslijn van verweersters te kunnen oordeelen.

Aangezien te dien opzichte het onmiddellijk blijkt dat de houding van verweersters de weerspiegeling daartest der enge gemeenschap van belangen heersche noodzakelijkerwijze, in geval van erge vreemde mededinging, tusschen de invoerders van de grondstof en de patroons en werklieden der nijverheid, welke deze bewerkt, en dat de maatregelen waarvan betwisting niet ten uitsluitelijken voordeele van zekere klassenintresten getroffen werden, maar wel ter verdediging eener nationale nijverheid die, met vereenigde krachten om haar bestaan strijdt;

Aangezien, *zelfs in normale omstandigheden*, indien aanlegger's zienswijze zich op het zuiver rechtskundig gebied verrechtvaardigt, zou hij nochtans in tegenstelling zijn met het hedendaagsch begrip van coöperatie en zich in volkomen tegenstrijdigheid bevinden met de gedachten die den wetgever van 24 Mei 1921 bezielde hebben wanneer hij artikel 310 van het strafwetboek ophief en de vrijheid waarborgde;

Aangezien inderdaad de voorbereidende werkzaamheden aan bewuste wet op stellige wijze bewijzen dat deze voor hoofddoel had de toelating te verleenen aan de syndicaten en andere beroepsvereenigingen straffen (hetzij zelfs de uitsluiting) *tegen diegenen hunner leden uit te spreken*, die de voorgeschreven maatregelen niet geëerbiedigd zouden hebben en *namelijk die werk zouden aanvaard hebben* bij een patroon, wiens naam op een index of zwarte lijst stond.

Aangezien, desaangaande, de tekst van het verslag namens de Middenafdeeling bijzonder klaar en uitleggend blijkt: «... Steunende op het gedeelte van » artikel 310 dat verbiedt geldboeten, verbod, ontzegging of eenige uitsluiting uit te spreken, stelt de » Memorie van Toelichting het als een feit vast dat » zulke wetsbepaling blijkbaar ten gevolge heeft een » aanslag te plegen op de vrije ontwikkeling der syn-

» dicaten *aangezien deze onbekwaam zijn om eenige bekrachtiging voor te schrijven*, jegens diegenen » hunner leden welke zouden te kort gekomen zijn » aan de verplichtingen die zij door in het syndikaat » te treden vrijelijk op zich genomen hebben... »;

Aangezien anderzijds, art. 2 der wet tot waarborging der vrijheid van vereeniging de *Plicht aan alle leden oplegt* zich aan de door deze genomen beslissingen te onderwerpen;

« Alwie op zijn aanvraag, lid wordt van een vereeniging verbindt zich door zijn toetreding zich aan » het reglement dier vereeniging te onderwerpen, als » mede aan de beslissingen en strafmaatregelen » krachtens dit reglement getroffen... »

Aangezien er slechts inbreuk op de wet zou bestaan indien verweersters zich plichtig zouden hebben gemaakt aan de feiten door artikel 9 voorzien:

« Met gevangenisstraf van acht dagen tot ééne » maand... wordt gestraft hij die om een bepaalde » persoon te *dwingen deel uit te maken van een vereeniging* of daarvan niet deel uit te maken, zich » tegenover hem schuldig maakt aan feitelijkheden, » geweldadeden of bedreigingen... »

Aangezien de verklaringen der talrijke getuigingen, welke op dit punt door de Rechterlijke Politie werden ondervraagd, de volstreckte ongegrondheid van aanleggers beschuldigingen aangaande den anagehaalden dwang welke op zijn werklieden zou uitgeoefend geweest zijn;

Aangezien, bij gebreke aan bepaalde wetteksten, aanlegger zijn aanvraag zoekt te staven op de zoogezegde toepasselijkheid van artikel 1382 B.W. wiens zich zoo gediensig door roekelooze pleiters laten in heel algemeenen zin uitgedrukte bewoordingen vertolken;

Aangezien, echter de schade aan aanlegger door de stipte uitvoering der verwetene beschermingsmaatregelen toegebracht niet in aanmerking mag komen nevens het reusachtig verlies aan loongeld en profijten door de Belgische Diamantnijverheid geleden ingevolge de gedragingen van al diegenen die de buitenlandsche mededinging begunstigd hebben;

Aangezien, voor wat den bijvoegelijken eisch betreft, indien aanlegger zich pijnlijk getroffen voelt door de aantijgingen welke verweersters hem naar het hoofd geslingerd hebben in den loop der pleidooien en dit in volgende woorden « Les Allemands ont communiqué ou demandeur les anciens statuts de leur association ouvrière. L'organisation naziste de Hanau documente en outre celui qui dirige le procès. Pour étayer son action le demandeur utilise les armes qui lui sont fournies par les Allemands... » dan moet hij ook bekennen dat hij deze aanvallen behoorlijk uitgelokt heeft door het neerleggen in zijnen bundel van twee kopijen van brieven (Geboekt te Antwerpen den 20 Sept. 1934 boek 133, blad 47, vak 15) voortkomende van de *Diamantarbeitergenossenschaft*, Hanau, vermoedelijk aan hemzelve gericht (de naam van den bestemming werd er opzettelijk niet vermeld) of allermint aan eenen persoon met den welken hij zeer nauwe betrekkingen onderhouden moet, en zeggende uitdrukkelijk wat volgt: « ...Ich denke dass Sie sich » met Herrn X... aussprechen sollen, vielleicht hat er » viel Einfluss auf die Mitglieder der Beschirmungs- » kommission, dass man Sie ruhig arbeiten lässt... »

Aangezien de Rechtbank, zoo gehecht zij ook weze aan het principieel der vrijheid van den handel en van

den arbeid, verplicht is te bestatigen dat alle landen deze met de voeten treden door de oprichting van tolmuren, de getalsbepaling der invoeren en het treffen van allerlei andere beschermingsmaatregelen ten gunste der inwendige markt, en dat zelfs groote mogendheden gelijk Amerika, Duitschland, Italië en Rusland onder het teeken der «bestuurde economie» leven, hetzij aldus de algeheele onderwerping van het handels- nijverheids- en geldwezen aan de leiding en het oppertoezicht van den Staat, en dat diensvolgens in zulke omstandigheden, de blinde en onvoorwaardelijke toepassing der traditioneele gedachten van vrijheid in een klein land als België, onmogelijk blijkt;

Om deze redenen :

De Rechtbank akte verleende aan de partijen van hunne schatting des gedings met het oog op de bevoegdheid en den aanleg;

Zegt de aanvraag niet gegrond.

Wijst anlegger af en verwijst hem tot de kosten.

Nota: Het hierboven afgedrukte vonnis is niet alleen van zuiver juridisch standpunt uit belangwekkend. Het is ook door de politieke polemiekers opgemerkt geworden. Over de politieke of economische opportuniteit van het vonnis van de Rechtbank van Koophandel van Antwerpen een oordeel vellen is niet onze taak. Van juridisch standpunt uit is dit vonnis echter minstens «verrassend» te noemen.

Verscheidene diamantbeurzen, private organismen, hadden op 27 April 1933 besloten dat hunne leden enkel in België hunne diamanten zouden mogen laten bewerken. Al de handelaars waarvan het bewezen zou worden dat ze in het buitenland lieten werken zouden op «een zwarten lijst» geplaatst worden. Eenzelfde lot zou degenen treffen die, geen lid van een der beurzen zijnde, zouden weigeren zich aan het onderzoek van een speciale commissie te onderwerpen. Handel drijven met iemand die op den «zwarten lijst» staat is aan alle leden der clubs verboden. Vandaar een ernstige benadeling voor de getroffen personen, en, volgens de gevestigde principes, ongetwijfeld een aanslag op de vrijheid van den handel vallende onder toepassing van artikel 1382 B.W.

De Rechtbank nochtans weigerde deze traditioneele wegen te volgen. De bewoordingen waarin ze dit besluit doet kennen zijn klaar en stellen het verlaten der gebaande wegen op een principieel standpunt: vooraleer aan een privaatspersoon recht te geven moet men eerst de uit te spreken beslissing onderzoeken in het licht van het algemeen belang. Het principieel van de vrijheid van den handel, evenals elk ander rechtsprincipieel, moet buigen voor de algemeene en economische wenschelijkheid. Er is ongetwijfeld wel heel wat voor een dergelijke theorie in te brengen. Ze staat echter totaal buiten het kader van onze traditioneele rechtsprincipes en ze is, in niet geringe mate, een stap in de richting van de overheersching van de nationalistische tendenzen in het recht, overheersching die het Duitsche Recht op dit oogenblik vertroebelt. Het groote gevaar dezer richting ligt in het feit dat al te gemakkelijk de sociale en economische noodzakelijkheden worden verward met de politieke opportuniteit. H. Jacob.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

19 October 1934.

Voorzitter : Mr Van Ginderachter.
 Rechters : Mrs Van Malleghem en Verhougstraete.
 Pleiters : Mters Orban en Bellemans.

BEROEP. — ONONTVANKELIJKHEID. — «DEFECTU SUMMAE».

Wanneer voor den Vrederechter een geding op min dan twee duizend vijf honderd frank werd geschat voor de bevoegdheid en er geen schatting werd gedaan voor den aanleg is het vonnis in laatsten aanleg en derhalve het beroep niet ontvankelijk.

Durinck t/ Paelinck.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluitselen ;

Gezien de stukken, en namelijk het vonnis waartegen beroep, in geboekte uitgifte voorgebracht ;

Overwegende dat in het inleidend exploit het geding geschat werd ten aanzien der bevoegdheid op min dan 2500 frank ;

dat partijen in hunne eerste besluitselen voor den eersten rechter geen andere schatting hebben gedaan ;

Overwegende dat het geding niet geschat geweest zijnde ten aanzien van den aanleg, op meer dan vier honderd frank, het vonnis a quo in laatsten aanleg geveld werd ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

alle verdere of tegensprekelijke besluitselen verwerpende,

Verklaart het beroep niet ontvankelijk en veroordeelt beroeper tot de kosten op taxaat.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

16 October 1934.

Voorzitter : Mr De Cleene.
 Referendaris : Mr Thuysbaert.
 Pleiters : Mters Duplat en Van Haelst t/ Orban.

HANDELSVERTEGENWOORDIGER OF BEDIENDE. — COMMISSIELOON. — GEEN ONDERGESCHIKTHEID. — VOOROPZEG NIET VEREISCHT.

Wanneer als vergoeding geene vaste wedde werd bedongen maar integendeel alleen commissieloon werd uitbetaald.

Wanneer bovendien verschillende firmas door een en zelfden vertegenwoordiger worden vertegenwoordigd en deze zijne bedrijvigheid niet moet regelen volgens de bevelen van eene firma of patroon, is er geene dienstverhuring en mag op ieder oogenblik een einde worden gesteld aan de betrekkingen tusschen partijen bestaande.

Uit de omstandigheid dat de handelsvertegenwoordiger geregeld verslag uitbracht over zijne bedrijvigheid en dat partijen van tijd tot tijd overleg pleegden om den goeden gang der zaken te bevorderen,

mag niet worden afgeleid dat de handelsvertegenwoordiger als bediende moet worden aanzien.

Adrien t/ Cie belge de Bonnetterie.

Gezien de geregistreerde dagvaardiging van 16 Juni 1934 ;

Aangezien de vraag strekt ten einde gedaagde : «te hooren zeggen dat haar plotseling bericht aan den aanlegger, in d° 4 Juli 1934, «dat zij hem de vertegenwoordiging ontnam van de beide Vlaanderen alsook van de provincie Henegouwen, alsmede de winsten voortkomende van de clienteele, door zijn tusschenkomst, in deze drie provinciën gevormd», gelijk staat met een ontijdig verbreken van het dienstcontract zooals dit tusschen partijen bestond sinds einde 1923 ;

gevolglijk, gedaagde, zich te hooren veroordeelen om aan den aanlegger ten titel van schadevergoeding, een bedrag te betalen gelijkwaardig aan de winst van een jaar; gedaagde, te hooren zeggen dat deze vergoeding, aldus vastgesteld, zal berekend worden op basis der gemiddelde winsten, door den aanlegger verwezentlijkt, gedurende de drie laatste jaren, dus de eenzijdige verbreking van het dienstcontract voorafgingen; diensvolgens, gedaagde zich te hooren verwijzen om aan den aanlegger de som van frank 122.202.88 te betalen, met verwijzing van gedaagde in de kosten ;

bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg ;

Aangezien de verweerster zoowel de ontvankelijkheid als de gegrondheid van den eisch betwist, beweerde dat aanlegger geen bediende was in haar dienst, dat hij geen vaste wedde genoot en er tusschen hem en haar geen verband van ondergeschiktheid bestond ;

Aangezien het er vooraf op aankomt vast te stellen door welke banden partijen aan elkander verbonden waren ;

Aangezien het blijkt uit de bestanddeelen der zaak dat er tusschen partijen geen vaste wedde bedongen werd en dat aanlegger alleenlijk op commissieloon werkte ;

dat de aanlegger niet gehouden was zijn bedrijvigheid uitsluitend ten dienste van verweerster aan te wenden; maar het recht had ook andere firma's te vertegenwoordigen ;

dat de aanlegger, overigens, erkent dat hij van dat recht heeft gebruik gemaakt en hij, te gelijk met de vertegenwoordiging van de Compagnie Belge de Bonnetterie, deze van verschillende andere handelshuizen waarnam ;

dat deze laatste omstandigheid vooral, afdoende bewijst dat hier niet die staat van onderhoorigheid voorhanden is, dewelke, als geen ander, de maatstaf is die toelaat de handelsvertegenwoordiger van den bediende te onderscheiden; (Fredericq, Beginselen van het Belg. Handelsrecht. D, I, bl. 290; Houben, de Wet op het dienstcontract, bl. 178; Hand. Gent, 3 Maart 1925, J. C. Fl. 1926, Nr. 4537 en nota; Ber. Gent, 4 Juli 1927, J. C. Fl. 1927, Nr. 4772; Hand. Antw. 19 Maart, 1934, Rechtsk. Weekbl., 3e Jaarg. Nr. 41, bl. 799);

Dat indien het waar is dat aanlegger, zooals hij beweert, geregeld verslag uitbracht over zijn bedrijvigheid; met de verweerster samenkomsten had te Brussel; dat, nu en dan, laatstgenoemde hem gelaste

deze of gene klant te bezoeken; dit alles aan toont dat verweerster aan den aanlegger onderrichtingen en wenken gaf met het doel den goeden gang der zaken te bevorderen, hetgeen, ten slotte, aan beiden partijen moest ten goede komen; dat deze onderrichtingen geenszins het karakter droegen van bevelen, zooals een patroon die geeft aan zijn ondergeschikte, maar veeleer van wenken en richtlijnen die beoogden aan de zaak een normale ontwikkeling en meer winstgevendende opbrengst te verzekeren (Ber. Brussel, 27 Mei 1933, Jur. Com. Brux. 1934, bl. 173),

Aangezien het ten duidelijkste blijkt uit wat voorafgaat dat de aanlegger wel handelsvertegenwoordiger was en geenszins handelsreiziger in dienst van verweerster;

dat, diensvolgens, bij gemis aan eene bijzondere overeenkomst, het de verweerster vrij stond, ten allen tijde en zonder voor-opzeg, aan de diensten van aanlegger te verzaken. (Hand. Gent, 6 Maart 1922, J. C. F. L. 1925, nr 4518);

Dat dus de vraag van aanlegger tot schadevergoeding ongegrond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle tegenstrijdige besluiten verwerpende, zegt voor recht dat aanlegger niet gerechtigd is schadevergoeding te eischen wegens doorzending zonder opzegging; gevolglijk, ontzegt eischer zijn vordering, verwijst hem in de kosten.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 10 October 1934.

Voorzitter: M. Moreels.

Rechters: MM. Verstraeten en Laureyssens.

Op. Min.: M. Van Hille.

GEMEENTEREGLEMENT. — NEDERLEGGING TER GRIFFIE. — TOEPASSING. — EENZELVIGHEIDSKAART. — BEZIT IN EIGEN GEMEENTE.

Een gemeentelijk politiereglement moet toegepast worden zelfs indien het op de griffie van de politierechtbank niet werd medegedeeld.

De verzending heeft enkel tot doel de taak van den rechter te vergemakkelijken en is niet vereischt op straf van nietigheid.

Men moet in het bezit zijn van zijn eenzelvigheidskaart, zelfs wanneer men op het grondgebied van zijn eigen gemeente vertoeft.

C. M. t/ V.

Aangezien de eerste rechter weigert het reglement een belasting op de leunders of uitventers betreffende op 10 Maart 1933 gestemd door den gemeenteterraad van Sint Job in 't Goor toe te passen om rede dit politiereglement ter griffie van Santhoven niet medegedeeld werd;

Aangezien de rechter door de bewoordingen gewis bedoeld heeft dat volgens hem dit reglement niet dient toegepast bij gebrek aan naleving van het Kon. Besluit van 12 November 1849, dat aan het College van Burgemeester en Schepenen oplegt expeditie over

te maken aan het Vrederegerecht van het kanton van de verklaring van het College bevestigende dat het reglement wel degelijk afgekondigd werd; (J. d. P. Godinne 18-10-1929 - Journ. Juges de Paix 1929 P. 352; note contra);

Aangezien echter het verzuim van dit voorschrift de nietigheid van het reglement met zich niet meesleept, wanneer gelijk in huidig geval de afkondiging in feite plaats greep en overigens niet betwist wordt; (Dovillée - Loi Communale du 30 mars 1836 - art. 102; Biddaer - Loi communale n° 102 - Giron Droit administratif T. II n° 755; Cas. 1882 Pas 1.25);

Aangezien overigens in tegenstrijdigheid met de meening van den eersten rechter het immer aan de rechtbank behoort na te gaan of een reglement waarvan de toepassing gevraagd wordt bestaat en verplichtend is; (Cass. 11-2-1928; P.P. 1928 n° 230);

Aangezien wat de tweede betichting aangaat, dat artikel 16 van het Koninklijk Besluit van 31 Maart 1925 uitdrukkelijk oplegt de naam en adres van den melkboer op de kar en insgelijks op de kruiken die tot het vervoer en het verkoopen der melk dienen te vermelden;

Dat de algemeene beschikking van het gezegd Koninklijk Besluit overigens bepaalt dat de voorschriften van het Koninklijk Besluit van toepassing zijn wanneer de melk bestemd is voor 't verkoopen 't zij voor 't afleveren;

Dat hier vaststaat dat betichte melk vervoerde om ze aan klanten over te brengen;

Dat dus de betichting ten volle bewezen is;

Aangezien wat de derde betichting betreft, dat het Koninklijk Besluit van 6 Februari 1919 beveelt het in bezit zijn van zijne eenzelvigheidskaart;

Dat er geen uitzondering voorzien wordt voor het geval dat men zich niet verwijderd van het grondgebied der gemeente waar men ingeschreven is;

Dat betichte op den openbaren weg aangetroffen werd zonder draagster te zijn harer eenzelvigheidskaart en dus valt onder de toepassing van het Koninklijk Besluit;

Om deze redenen

en bij toepassing van artikels 1 en 2 van het politiereglement der Gemeente Sint Job in 't Goor dd° 10 Maart 1933 goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 18 Mei 1933; art. 16 K. B. 31 Maart 1935; 2-4-6 K. B. 6 Februari 1919; 40 van het strafwetboek door den voorzitter aangeduid;

Rechtdoende tegensprekelijk, aanvaardt het beroep;

Hervormt het bestreden vonnis;

Verwijst de Rechtbank de betichte hoofdens het feit A. - tot eene geldboete van vier franks, ongeminderd de betaling van het verschuldigde recht,

wegens feit B. - tot eene geldboete van een frank;

wegens feit C. - tot eene geldboete van een frank.

Nota: Beroep van een vonnis van de Politierechtbank van Santhoven, 1 September 1934; Vrederechter: M. De Necker.

Aangezien het politiereglement van 10 Maart 1933 der gemeente St Job in 't Goor ons niet medegedeeld is geworden en wij dus niet kunnen oordeelen over de overtreding;

Aangezien verweerster beweert enkel melk geleverd te hebben die op voorhand besteld was en dat zij niet met melk leurde om te verkoopen.

Aangezien verweerster wel in het bezit was van

hare eenzelveigheidskaart, maar die op het oogenblik niet bij zich had, daar zij enkel eene boodschap deed in de gemeente door haar bewoond.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

2e Kamer. — 11 Januari 1934.

Voorzitter : M. Somers.

Rechters : MM. Van den Bergh en Van Regemortel.

Referendaris : M. J. V. Janssens.

Pleiters : Mters Lambreghts en J. R. De Smedt.

BEDIENDENCONTRACT. — BOEKHOUDER. — ONREGELMATIGE UREN. — BEDIENDE.

Wanneer iemand als boekhouder aan een ander persoon zijn geesteswerk verhuurt, is hij bediende. Het doet niets ter zake of hij al of niet bestendig bij verweerder werkte, noch op welke uren of op welke wijze hij werkzaam was.

Bergé t/ Hoeyberghs.

Gezien de geboekte dagvaarding op 2 September 1933 beteekend ;

Aangezien eischer de betaling vordert van :

1) 1.582.50 frank voor boekhoudingswerken ten voordeele van verweerder uitgevoerd ;

2) 188.90 frank wegens intresten op die som sedert 18 October 1931, tot op den dag der dagvaarding, en

3) 5.000,— frank voor belooning wegens het plaatsen van aandeelen bij de stichting der vennootschap «Ter Rivieren Wielerbaan» ;

Aangezien artikel 4 der wet van 9 Juli 1926 bepaalt ;

« Onder bedienden verstaat men degenen die, voor » rekening van een werkgever, gewoonlijk geestes- » arbeid verrichten, hetzij gedurende sommige tijd- » perken van het jaar, en wel :

1) de klerken, typisten, teekenaars, boekhouders... » ;

Aangezien het blijkt dat eischer zijn geestesarbeid aan verweerder verhuurd heeft ;

dat hij dus als bediende dient beschouwd te worden ;

dat het niet ter zake dient te beschouwen of eischer bestendig of niet bij verweerder zijn arbeid verstrekte en op welke uren en op welke wijze hij werkzaam was ;

Aangezien de jaarlijksche vergelding van eischer de 24.000 franken niet overschrijdt ;

Aangezien de Rechtbank dus onbevoegd is om den eisch te berechten ;

Om deze redenen,

De Rechtbank verklaart zich onbevoegd en verwijst de partijen naar de bevoegde Rechtbank, stelt de kosten van het geding ten laste van eischer.

INGEZONDEN BIJDRAGEN

DE POLITIEKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE MINISTERS EN DE ONBESTENDIGHEID DER MINISTERIEELE FUNCTIE

De huidige parlementaire geschiedenis wordt maar al te vaak gevuld met betwistingen tusschen uitvoerende en wetgevende macht.

De uitzonderlijke bevoegdheid van de wetgevende macht in het huidig politiek recht heeft voor gevolg gehad dat de organen der uitvoerende macht niet meer de bestendigheid vertoonen die nochtans noodzakelijk is tot een goed beleid van het landsbeheer.

Het zoo dikwijls aangeklaagde euvel van de onbestendigheid der ministerieele functie heeft grootendeels voor oorzaak dat meningsverschillen oprijzen tusschen leden van de wetgevende macht en de ministers. Deze geschillen blijven echter niet immer zooals het dikwerf zou behooren, beperkt bij een meningsverschil of een konsekwente wijziging in de gedraging, doch oefenen bijna immer een weerslag uit op het aftreden van den betrokken minister of op het bestaan van het geheel ministerie zelf.

Een korte blik over de verschillende ministerieele crisissen in de verschillende landen met parlementair stelsel volstaat om zich een idee te geven van het kwaad dat hierdoor berokkend wordt.

Het is inderdaad aan geen twijfel onderhevig, dat indien een departement regelmatig van hoofd verandert en bijgevolg telkenmale een andere richting nemen moet, het geen vaste gedragslijn kan hebben, en veelal op opportuiniteitsmaatregelen of partij-invloeden aangewezen is.

Om aan dit euvel te verhelpen werden reeds verschillende maatregelen voorgesteld, en een overzicht van deze poging in de verschillende landen wordt ons verstrekt door Dupond in n° 2 van den huidige jaargang van de «Revue du droit public et de la science politique».

De auteur heeft vijf bepaalde regelen bijeengebracht die geschikt blijken om de parlementaire bedrijvigheid in dit opzicht te regelen.

Vooreerst, het zou aan een parlements lid als individu moeten onmogelijk gemaakt worden van als dusdanig de ministerieele verantwoordelijkheid op het spel te zetten. Dit recht zou moeten voorbehouden worden aan een collectiviteit in het parlement. De omschrijving van deze collectiviteit kan natuurlijk afhangen van de omstandigheden; als voorbeeld hieromtrent kan art. 55-II van de Beiersche grondwet gelden, waarbij bepaald wordt dat eene motie van wantrouwen geteekend moet zijn door ten minste dertig afgevaardigden.

Art. 88 van de Grieksche grondwet van 2 Juni 1927 stelt het aantal vast op twintig.

Een tweede regel is het vaststellen van een minimum tijd tusschen de nederlegging van deze motie en de dagstelling of vermelding op de dagorde er van en eveneens van het debat en de stemming die er moeten op volgen.

Aldus bepaalt art. 58 van de Poolsche grondwet van 17 Maart 1921, volledigd door art. 6 der wet van 2 Oogst 1926, dat de motie van wantrouwen niet mag onderworpen worden aan eene stemming den dag waarop ze ingebracht werd.

Een derde maatregel schrijft voor dat het voorstel tot een stemming van wantrouwen moet onderworpen worden aan een voorafgaandelijk samengestelde afvaardiging van het Parlement. Deze verplichting wordt opgenomen door art. 76 van de grondwet van Tchecho-Slovakije van 25 Februari 1920.

Een vierde maatregel moet de stemming derwijze organiseeren dat deze als een duidelijke en uitdrukkelijke uiting van het wantrouwen van de meerderheid der nationale vertegenwoordiging kan voorgesteld worden.

Hiertoe wordt o. m. vereischt door de Oostenrijksche grondwet in haar art. 74 dat de helft van de Kamerleden zou aanwezig zijn.

Een vijfde en laatste maatregel moet het herhaaldelijk voortbrengen van dergelijke moties van wantrouwen verhinderen. In verband hiermede moet verwezen worden naar art. 88 der Grieksche grondwet volgens hetwelk slechts twee maanden nadien een tweede motie van wantrouwen mag ingebracht worden, tenzij binnen dit tijdperk de betrokken motie zou onderteekend zijn door de helft der afgevaardigden.

Dit zijn dus enkele bepalingen opgenomen in de verschillende staatsregelingen die we vermeld hebben. Het is een aanduiding dat de moderne wetgever zich rekenschap geeft van het feit dat een normale bedrijvigheid van de uitvoerende macht slechts kan verwezenlijkt worden indien haar vertegenwoordigers, de ministers, een zekere bestendigheid in hunne functie mogen verwachten.

R. v. L.

DE HERVORMINGEN IN ZAKE STRAFRECHT IN FRANKRIJK

Prof Cuche wijdt in de «Revue critique de législation et de jurisprudence», (Juli-October 1934), enkele interessante beschouwingen aan het vraagstuk van de wettelijke hervormingen dat voor het oogblik in Frankrijk ter studie ligt en welke weldra naar alle waarschijnlijkheid, zal afgehandeld worden.

De laatste gebeurtenissen in Frankrijk hebben sommige leemten en gebreken van de strafproceduur, in een schril licht gesteld en er veel toe bijgebracht, tot het spoedig afhandelen dezer voorstellen van hervorming.

Niet echter slechts details, doch zelfs de grondstellingen van de heerschende opvattingen worden onderzocht en o.m. ligt ter studie de verdeling zelve van het wetboek van strafrechtspleging.

Anderzijds wil men een klaarte scheppen nopens de wederzijdsche bevoegdheden van den onderzoeksrechter, de gerechtelijke politie en andere bijkomende organismen van onderzoek.

Prof. Cuche wijdt uitvoerig uit over het principieel dat de onderzoeksrechter moet verwijderd worden uit de reeks der politieofficiëren. Hij wijst op de vermenging door deze dubbele functie van onderzoeksrechter en politieofficier teweeggebracht, en met klem wordt er op gewezen dat het onderzoek door den onderzoeksrechter te doen, geheel van hem moet afhangen en dat hij er de volledige meester van moet blijven.

Het is ook tijd, zegt Prof. Cuche, dat door deze gelijklopende titel van politieofficier, de leden der gerechtelijke politie zich niet meer gerechtigd zouden voelen zich als de gelijken van den onderzoeksrechter

te aanschouwen. Deze ambtenaren zijn zijn medewerkers en, in de eerste plaats zijn ondergeschikten. Het is van belang deze aanmerking te onderlijnen, daar ze wijst op een gevaarvolle afwijking in zake onderzoeksplichten die ook hier, in België soms te betreuren valt.

De studie vermeldt nog enkele beschouwingen nopens de administratieve politie en bijzonder wat betreft de diensten der veiligheid. Het is te wenschen dat nopens hare bevoegdheid meer klaarte zou verstrekt worden en dat ze beter zou omschreven worden. Het is bovendien volstrekt noodig dat de openbare veiligheid geen willekeurige maatregelen zou kunnen treffen en aanhoudingen zou doen voor dewelke aan niemand rekenschap wordt gegeven.

Deze korte schets, hoewel betrekking hebbende op Fransche toestanden, is nochtans niet van belang ontbloot voor het stelsel van hier te lande.

We meenen dan ook nuttig werk verricht te hebben ze hier te ontfleden.

WETGEVING

WETSVORSTEL BETREFFENDE DE INRICHTING VAN EEN NATIONAAL BUREAU VOOR AUTEURSRECHTEN

Toelichting.

Door de wetten op de auteursrechten (in België door de wet van 22 Maart 1886) zijn de kunstproducten het voorwerp geworden van een bedrijf, dat internationaal geregeld werd door de Berner Conventie (9 September 1886) en door de Conventie van Berlijn (13 November 1908).

Tusschen den auteur en den auteursrechtplichtige plaatst zich de bemiddelaar — een agent of een organisatie — die optreedt in naam en op grond eener volmacht van den auteur om diens wettelijk erkende rechten te doen eerbiedigen en de toestemming tot uitvoering der werken te verleenen, ofwel zonder betaling ofwel tegen eene geldelijke vergoeding, waarvan het bedrag bepaald wordt, voor kleine ondernemingen doorgaans in forfaitaire contracten, voor grootere ondernemingen door inname van een procent der bruto-ontvangst bij iedere vertooning of concert.

Dat, vooral bij het begin der toepassing van de wetten op het auteursrecht het steeds moeilijk was, de verschuldigde sommen los te krijgen uit de kas van de executanten, zal niemand verwonderen. Thans nog blijven dezelfde moeilijkheden, in mindere mate wel is waar, bestaan. De auteursrechtenbureaux hebben overal hunne agenten, welke hun Bureau inlichten over de uitvoering der werken in de hun aangewezen plaatselijke omtrekking.

In bijna alle landen kwam een eigen Nationaal Bureau tot stand. In België, Nederland en Zwitserland echter drong eene Fransche vereeniging binnen: de «Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique» (SACEM). Wij willen in niets afbreuk doen aan de waarde van het hande en ondankbare werk door deze vereeniging, gedurende vele jaren, hier te lande, verricht. Het is echter een feit, dat, sedert meer dan dertig jaren er eene algemeene ontevredenheid bestaat over hare werkwijze en hare agenten, zoowel bij de auteurs als bij de executanten. De misbruiken, waarop die ontevredenheid berust, en de historiek der reactiebeweging tegen SACEM worden bondig en klaar uiteengezet in het wetsvoorstel van de HH. M.-H. Jaspar en Cs., dezelfde stof betreffende, waarnaar wij hier verwijzen. (Kamer der Volksvertegenwoordigers,

Zittingsjaar 1933-1934, vergadering van 21 Maart 1934, nr. 168).

Eenige der zwaarste grieven tegen den huidige toestand zijn: dat de hier te lande in naam van onze auteurs geïnde gelden naar den vreemde gaan, alwaar ze op eene onmogelijk te controleeren wijze zóó worden verdeeld, dat onze auteurs er slechts een onbeduidend procent van in handen krijgen; dat deze gelden vaak van hun ware bestemming worden afgewend en ten goede komen aan een vreemde maatschappij en hare agenten; dat de bedrijfs-onkosten veel te hoog zijn; dat onze auteurs in zeer onvoldoende mate genieten van bedragen, geïnd voor pensioen- en steunkassen; dat er op ergerlijke wijze gezwendeld wordt met auteursbiljetten; ten slotte, dat de SACEM statutair zoo ingericht is, dat nooit een onzer auteurs er in het bestuur of beheer kan zetelen of er eenigen invloed op uitoefenen.

Kortom, de SACEM regelt alles buiten onze auteurs om en op eene wijze die rechtstreeks tegen de belangen onzer auteurs indruischt. Zij neemt wat haar niet toekomt en onthoudt aan anderen wat dezen wel toekomt.

Nooit zijn onze auteurs er in gelukt van SACEM te verkrijgen dat zij aan hare werkwijze of aan hare statuten eenige wijziging zou toebrengen. Alleen heeft zij een «Comité National Belge» in het leven geroepen, dat zoogezegd een zelfstandig inningslichaam moet uitmaken en dat zij als zoodanig heeft doen erkennen door het Congres der Internationale Federatie der Auteursverenigingen, maar dat in werkelijkheid in de praktijken der SACEM hier te lande geen veranderingen brengt.

Een grondige studie der zaak heeft ons doen inzien, dat de aangeklaagde handelingen een toestand hebben veroorzaakt, die, om zijn schadelijke gevolgen, niet langer mag geduld worden.

Er bestaan op dit oogenblik in ons land vijf bureaux voor auteursrechten: de SACEM, het meest belangrijke, gevestigd te Parijs, rue Chaptal 10, voor muziekwerk; de société «Française des Auteurs et Compositeurs Dramatiques», 12, rue Henner, Parijs, voor toneelwerk; de «Société Française des Gens de Lettres et le Syndicat Français de la Propriété Dramatique» te Parijs; de «Société Belge du Droit d'Auteur» (Fransche maatschappij), Koninklijke straat, Brussel, voor mechanisch werk; de «Nationale Vereeniging voor Auteursrecht» (NAVEA), te Brussel.

Vooral tusschen SACEM en NAVEA bestaat er een aanhoudende en scherpe wedijver, waaronder en de auteurs en de auteursrechtplichtigen lijden: de auteurs, omdat zij stelselmatig van de programma's worden geweerd door de auteursrechtplichtigen, die niet aan beide vereenigingen willen betalen, en dan maar liefst de nationale auteurs laten vallen; de auteursrechtplichtigen, die deze boycot moeilijk kunnen volhouden en verplicht worden, door tal van gerechtelijke uitspraken, om toch tweemaal te betalen. Daarenboven stelt de SACEM zich eigenmachtig en willekeurig aan als vertegenwoordiger van alle repertoria, en int dus ook geld zoowel voor onbekende auteurs als voor leden die bij geen bureau zijn aangesloten, zoowel voor leden van NAVEA zelf, als voor leden der bij NAVEA door een wederkeerigheidscontract verbonden buitenlandse bureaux, met het gevolg dat de executant tweemaal moet betalen en in opstand komt tegen hetgeen hij heet: de afzetterij van het auteursrecht.

Maar het gaat hier niet om een concurrentiestrijd tusschen twee bureaux, doch wel om bepaalde belangen. Wie deze zaak ziet als een concurrentiestrijd, loopt de verkeerde richting uit. De auteur zoekt een betere en waarborgvolle bescherming door een bureau hier te lande gevestigd, dat geen aanhangsel is van een te Parijs gevestigde vereeniging, welk haar Brusselsch bijhuis commercieel exploiteert als een zeer winstgevend zaakje.

De auteurs verlangen een bureau waarop zij, wanneer dit noodzakelijk mocht blijken, invloed kunnen uitoefenen en waarvan de leiders bekend zijn met al de deelen en de

onderdeelen van ons artistiek leven; zij vragen een Bureau met inheemsche agenten, die de taal en de mentaliteit kennen der auteursrechtplichtigen en die hun werk verrichten met hogere bekommernissen dan om zooveel mogelijk profijt te maken.

Alleen dan, wanneer de auteurs een bureau bezitten dat zij kennen, wanneer zij er van overtuigd zijn dat de in hun naam geïnde sommen, na aftrek der redelijke kosten, aan hen worden uitbetaald en niet terecht komen in de zakken van menschen, die als parasieten van hun werk leven, alleen dan kan de sterke geest van vertrouwen bestaan welke, vooral in deze aangelegenheid, zoo onontbeerlijk is voor den bloei van de verschillende takken van ons kunstleven.

De talrijke en zware nadeelen voor den auteur, den auteursrechtplichtige en het cultuurleven, verbonden aan het bestaan van meerdere bureaux in één land, heeft men ook in onze buurstaten ondervonden en de regeeringen hebben daar ingegrepen, om, zooals in Nederland, het als bedrijf verleen van bemiddeling inzake muziekauteursrecht toe te vertrouwen aan één bureau onder regeerings-toezicht (wet van 11 Februari 1932) of, zooals in Duitschland, om de drie bestaande bureaux tot één te versmelten (wet van 4 Juli 1933). Ook in Zwitserland was, naast de SACEM, een nationale vereeniging voor auteursrecht ontstaan die echter, bij het te lang dralen der regeering om hulpverlening, zich verplicht zag eene afdeling te worden van SACEM, zoodat dit land onder een vreemd monopolie blijft.

België is het eenige land, waar nog verscheidene bureaux werkzaam zijn en het is meer dan tijd dat wij komen tot denzelfden toestand als in het buitenland, waar overal de regeeringen hebben ingezien, dat, zelfs wanneer er bestaansmogelijkheid is voor twee bureaux, het optreden van elk bureau dat niet noodzakelijk is, schade toebrengt aan de cultureele belangen.

Het oprichten van een Nationaal Bureau is overigens in volledige overeenstemming met de hoofdstrekking der Berner Conventie, en ligt geheel in de lijn der wenschen, klaar en uitdrukkelijk goedgekeurd door talrijke moties van de congressen der Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs, te Londen, Budapest, enz.

Het oprichten van een Nationaal Bureau kan niet anders dan vruchtbaar zijn voor een gezonde internationale samenwerking. Wenkelijk internationaal handelt hij, die wil bekomen, dat ieder auteur volgens het beginsel van wederkeerigheid in eigen land en in den vreemde beschermd wordt en dat de eigen inheemsche kunst bevorderd wordt door een instelling die vermijdt dat de onderlinge verrekening van auteursrechten lange en zeer dure omwegen moet maken, vooraleer de auteurs iets ontvangen.

Een Nationaal Bureau alleen kan de belangen van de auteursrechtplichtigen en van de auteurs vrijwaren. Dat het goedkoop zal werken dan de thans overheerschende SACEM, hoeft hier niet te worden betoogd.

Na rijpe overweging van de verwarring en de nadeelen, voortspruitende uit den huidige toestand, en van het groote en veelzijdig voordeel dat aan de oprichting van een Nationaal Bureau verbonden is, zijn wij tot de overtuiging gekomen, dat een wettelijk ingrijpen niet alleen wenschelijk, doch in hooge mate noodzakelijk is.

Wij staan hier voor twee mogelijkheden: ofwel wordt er door de regeering een Nationaal Bureau opgericht, en dan hebben de vreemde maatschappijen hier te lande geen reden van bestaan meer; ofwel komt er geen Nationaal Bureau en dan wordt de toestand bestendig met al de verwarring die er uit voortspruit. Niet alleen onze auteurs en auteursrechtplichtigen, doch ook geheel ons kunstleven worden dan definitief venknecht aan vreemde vereenigingen, met vrije toelating tot commercieele uitbating zonder het minste toezicht van de regeering.

Dit diene tevens als antwoord aan hen die een monopolie vreezen, wanneer een Nationaal Bureau tot stand

komt. Een monopolie komt er toch, maar een monopolie van vreemden, indien de regeering niet ingrijpt. Doch zelfs, indien het Belgisch Bureau zou blijven bestaan, in de schaduw en met de genade van SACEM, dan zou die toestand voor onze auteurs een vernederend spel van kat en muis worden. Daarom, voegen wij er onmiddellijk bij, kan deze kwestie niet opgelost worden door een minnelijke regeling met SACEM. Een contract met deze vereeniging kan alleen dan als ernstig en voordeelig in overweging komen, wanneer er een Nationaal Bureau bestaat, dat, evenals andere soortgelijke instellingen in andere landen, met SACEM op voet van volkomen gelijkheid, een wederkeerighedscontract kan aangaan.

Op welke wijze kan de regeering het best in deze aan gelegenheid optreden?

Door enkele voorstanders van een wettelijk optreden wordt voorgesteld den fiscus te belasten met de inning der auteursrechten. Dit gedacht dat reeds enkele jaren oud is, werd als grondslag genomen in het bij het begin dezer Toelichting vermelde voorstel dat der heeren M.-H. Jaspar en Cs. De fiscus zou maandelijks, na aftrek van 3 t.h. voor inningskosten, de ontvangen gelden overmaken aan een Commissie, ingesteld voor de taxatie der eischbare rechten en hunne verdeling, in binnen- en buitenland. Volgens het ontwerp, behouden de auteurs de vrijheid om, op grond van bijzondere overeenkomsten, bijkomende rechten te innen.

Een dergelijke oplossing is in haar geheel te verwerpen. Zij berust op een verkeerd inzicht inzake het auteursrechtenprobleem. Het wettelijk systeem der nationale en internationale auteursrechtenbescherming wil den auteur tegen den auteursrechtplichtige beschermen en laat hem alleen steeds het recht volkomen vrij over zijn werk te beschikken. Door den fiscus en eene regeeringscommissie te belasten eenenzijds met het innen, anderzijds met het taxeren der werken en het verdeelen der gelden, wordt de auteur beroofd van zijn recht, dat overgedragen wordt aan de Staat. De auteur wordt door deze staatsinmenging op den achtergrond geplaatst, terwijl de auteursrechtplichtige die wel is waar een der partijen is, doch niet de minste medezeggingschap heeft over het werk van den auteur, naast deze wordt geplaatst in de regeeringscommissie.

Een dusdanige oplossing is in strijd met den geest der auteurswet en met de strekking der Berner Conventie.

Er is trouwens geen enkel land dat er ooit aan gedacht heeft eene dergelijke regeling in te voeren. Steeds heeft men zich beperkt tot controle zooals in Nederland, Italië, Tchechoslowakije en Duitschland. Op de talrijke congressen der Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs, waarop met klem den wensch werd uitgedrukt in ieder land een Nationaal Bureau te zien tot stand komen, werd steeds met beslistheid tegen de mogelijkheid eener verregaande staatsinmenging geprotesteerd.

Daarenboven is deze oplossing praktisch bijna onmogelijk. Een auteursrechtenbureau is een uiterst ingewikkeld bedrijf met zeer omvangrijke en verscheidene werkzaamheden. Er moeten wederkeerighedscontracten gesloten worden met buitenlandse bureaux, hetgeen voor gevolg heeft ingewikkelde verrekeningen voor werken onzer auteurs, uitgevoerd buiten de grenzen, en van vreemde auteurs, uitgevoerd hier te lande. In het binnenland moeten allenhande contracten afgesloten worden met de exécutanten.

Over geheel het land moet steeds een corps van geschoolde agenten waken om het auteursrecht te doen eenbidigen; de uitgevoerde werken moeten geïncasseerd worden op grond van een ingewikkeld puntenstelsel, waarbij vooral artistieke factoren in aanmerking komen.

Daarna moeten de gelden rechmatig verdeeld worden tusschen den auteur, componist, dichter, bewerker, den uitgever, de erfgenaamen, enz. Ten slotte, moet een dergelijk Bureau beschikken over een hulp- en pensioenkas, ten dienste van de auteurs.

Houdt men daarenboven rekening met de groote ver-

scheidenheid van menschen en instellingen waarmede een bureau voortdurend in aanraking komt, met de groote en kleine ambities der hondenden auteurs en met de talrijke processen tegen hen die niet gewillig de auteursrechten betalen, dan moet men inzien dat het vanzelfsprekend is dat de behartiging van zoo talrijke, verscheidene en vaak tegenstrijdige belangen, alleen op eene doelmatige en waardige wijze kan toevertrouwd worden aan een geschoold personeel, dat bekend is met den geest en de organisatie van het artistieke leven hier te lande.

Wie zou durven beweren, dat de ontvangers der belastingen in staat zijn dit werk tot een goed einde te brengen?

Het is toch niet omdat de fiscus als financieele staatsinstelling, de taksen op de vertooningen en openbare vermaken int, dat hij ook bevoegd zou zijn om zich in de plaats te stellen van de auteurs en in te grijpen in het artistieke leven?

Eer er uit de hierboven besproken regeling iets min of meer door de auteurs aanvaardbaar zou gegroeid zijn, zou aan deze laatste en ook aan de auteursrechtplichtigen, gedurende jaren, een niet te schatten schade zijn berokkend.

Immers, en hiernede wijzen wij terloops ook op de verwarring, welke uit die regeling zou voortspruiten — de auteurs blijven vrij op eigen hand, door bijzondere overeenkomsten rechten te heffen. Welnu, de meeste auteurs zullen niet tevreden zijn met het minimum door de voorziene Commissie vastgesteld en zullen alzoo te hunnen profijte de bestaande auteurs-vereenigingen in stand houden of er nieuwe oprichten.

Niet alleen zou dan aan den thans bestaanden toestand niets of weinig veranderd worden; de auteurs zouden verplicht worden tweemaal of beter driemaal — door den fiscus, de Commissie en hun Bureau — afhoudingen te ondergaan op hun rechten en de auteursrechtplichtigen zouden tweemaal aangesproken worden om te betalen.

Kortom, de aanvaarding van de door de heeren M.-H. Jaspar en Cs. voorgestelde oplossing zou de bestaande verwarring nog in ruime mate verergeren in plaats van te vereenvoudigen; zij laat de bestaande bureaux en alle misbruiken bestaan en moet uitvallen ten nadeele van alle partijen betrokken in deze zaak.

Uit de hiernavolgende besprekingen van den wettekst zal het nog duidelijker blijken, dat alleen de oprichting van een Nationaal Bureau eene bevredigende oplossing kan geven.

Inleidende verklaring van den wettekst

Art. 18b. — Het onderhavige wetsontwerp strekt er toe, aan een eigen Nationaal Bureau, opgericht door de regeering, de taak op te dragen te zorgen voor de inning en de verdeling van alle **auteursrechten**. Dus niet van het muziekauteursrecht alleen, al is het wel is waar op dat gebied dat de engste misbruiken bestaan. Deze zaak wordt echter best in haar geheel opgelost om alle verwarring te vermijden. Zoo worden ook de belangen van alle auteurs door een en hetzelfde bureau gediend, hetgeen voor hen een niet te onderschatten voordeel is. Onder «bedrijf» wordt verstaan het georganiseerd verleenen van bemiddeling inzake contracten met auteursrechtplichtigen. Ten titel van voorbeeld, verwijzen wij naar de thans hier te lande werkzame bureaux voor auteursrechten, welke hunne bemiddeling als bedrijf hebben georganiseerd.

Alleen overeenkomsten ter bemiddeling vallen onder de wet; dat zijn overeenkomsten met de auteursrechtplichtigen die werken willen uitvoeren.

De auteurs zelf blijven volkomen vrij voor wat aangaat hunne aansluiting bij een bureau, dat zij verkiezen. Alleen zullen zij bij de voorgestelde regeling er moeten rekening mede houden, dat hier te lande alleen het Nationaal Bureau een bedrijf mag maken van het verleenen van

bemiddeling tusschen auteurs en auteursrechtplichtigen.

De rechten der auteurs blijven dus volkomen onaange- raakt; zij kunnen ook nog zelf, op grond van bijzondere overeenkomsten en zonder eenige tusschenkomst van het Bureau, hun rechten innen.

De indeeling van het Bureau in drie zelfstandige, doch in gemeen overleg werkende afdelingen, heeft geen verdere verklaring. Het is de logische toepassing van het in de jongste taalwetten aanvaande principe: landstaal-voertaal.

Bij Koninklijk Besluit wordt practisch de inrichting van het Bureau evenals het regeeringstoezicht geregeld.

Wat dit laatste betreft is het onze meening, dat de regeering moet bij machte zijn om het financieel beheer van het Bureau te controleren, ten einde het onmogelijk te maken dat de auteursrechtenzaak commercieel en als een winstgevende onderneming zou worden beschouwd. Het is van het hoogste belang en in de lijn der hoofdtraken van dit voorstel, dat de belangen van alle partijen, in de zaak betrokken, zorgvuldig en rechtvaardig afgewogen worden. Wij zouden niet veel verder zijn met één bureau in plaats van vijf, wanneer dat ééne bureau willekeurigheid zou kunnen bepalen dat de auteur, zonder meer, een reeks bezwarende voorwaarden heeft te aanvaarden of zich tevreden moet stellen met eene niet te rechtvaardig hem toegekende som, of zich maar tot een buitenlandsch Bureau moet wenden.

De regeeringscontrole is onontbeerlijk en is een soort rechtsmacht van beroep. Zij bestaat trouwens in vele andere landen.

Hoe dat toezicht georganiseerd wordt, is overgelaten aan de inzichten der regeering, welke daarover beraadslaagt met de belanghebbenden.

Het bedrag der kosten aan de uitoefening van het toezicht verbonden valt, in ieder geval, ten laste van het Bureau.

De verplichting minstens 75 t.h. der geïnde sommen aan de auteurs uit te keeren, houdt verband met de talrijke misbruiken waarover wij in de Toelichting gesproken hebben. Alles doet veronderstellen, dat, wanneer één Bureau voor geheel het land bestaat, de inkomsten groter zullen zijn en dat een uitkeering van 75 t.h. dus als redelijk te rechtvaardigen mag worden aangezien.

Het is natuurlijk dat ook de leden van buitenlandsche bureaux verbonden door een wederkeerighedscontract met het Belgisch Bureau dezelfde voordeelen genieten. Wat rechtvaardigheid is voor onze auteurs, moet het ook voor de vreemde auteurs zijn.

Art. 18c. — Wij meenen dat alle commentaar bij dit artikel overbodig is. De burgerlijke en strafrechtelijke sancties er in bepaald, kunnen, althans voor wat hunne verklaring betreft, geen aanleiding geven tot een betwisting.

Art. 18d. — Strikt genomen, zou er op de werken van het publiek domein geen auteursrecht mogen geheven worden, evenmin als op deze van onbekende auteurs. Niettemin wordt er regelmatig voor de uitvoering van die werken betaald. Wij meenen dat de betaalde gelden voor de uitvoering van die werken niet beter kunnen gebruikt worden dan op de wijze in artikel 18b voorzien. Daarmede wordt een der ergerlijkste misbruiken van de thans bestaande bureaux onmogelijk gemaakt.

Art. 18e. — Het artikel bepaalt uitdrukkelijk dat alleen de overeenkomsten voorzien bij artikel 18b bedoeld worden.

De loopende overeenkomsten van vele auteurs met de SACEM, of een andere vereeniging, blijven ongestoord doorloopen tot haar einde. Daarna zijn de partijen volledig vrij hare overeenkomsten te hernieuwen. Zij zullen hun geld vander uit den vreemde ontvangen, doch het zal geïnd worden door een Belgisch Bureau.

Ten slotte, nog een woord over de stilzwijgende hernieuwing van contracten.

Een stilzwijgend hernieuwd contract is even geldig als welk ander contract ook. Het is derhalve van zelfsprekend dat ook op eene stilzwijgende hernieuwing de dubbele sanctie van artikel 18e toepasselijk is.

L. DELWAIDE.

Wetsvoorstel

Eenig artikel.

Als artikelen 18b, 18c, 18d, 18e en 18f worden volgende artikelen ingelascht in de wet van 22 Maart 1886 op de auteursrechten.

Art. 18b. — In België wordt een Nationaal Bureau door de regeering belast met het als bedrijf verleen van bemiddeling ter zake van alle auteursrechten.

Het Nationaal Bureau omvat drie zelfstandige doch in gemeen overleg werkende afdelingen: een Vlaamsche voor het Vlaamsch taalgebied; een Waalsche voor het Waalsch taalgebied; een tweetalige voor de Brusselsche agglomeratie.

Het Bureau is verplicht minstens 75 t.h. der geïnde gelden aan de rechthebbenden uit te keeren. De leden van buitenlandsche vereenigingen voor auteursrechten, door wederkeerighedscontract met het Nationaal Bureau verbonden, genieten dezelfde voordeelen.

Het Nationaal Bureau staat onder toezicht der regeering. De practische uitoefening van dit toezicht, evenals de practische inrichting van het bureau worden bij Koninklijk Besluit geregeld.

Art. 18c. — Het buiten het Nationaal Bureau om verrichten van handelingen die behooren tot het bedrijf als bedoeld bij vorig artikel, wordt beschouwd als een overtreding, en hij die er zich aan plichtig maakt wordt gestraft met een geldboete van 5.000 tot 20.000 frank, onverminderd den eisch tot schadevergoeding van het Nationaal Bureau.

Anderzijds, zijn nietig, de overeenkomsten aangegaan door de auteursrechtplichtigen met een ander dan het Nationaal Bureau.

Art. 18d. — De auteursrechten geïnd voor de uitvoering van werken behoorend tot het publiek domein of van onbekende auteurs, worden gestort in een staatsfonds en dienen uitsluitend tot bevordering van culturele doeleinden.

Overgangsbepalingen

Art. 18e. — Overeenkomsten als bedoeld bij artikel 18b en gesloten vóór het van kracht worden van deze wet, kunnen noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend verlengd worden, na hunne beëindiging volgens overeenkomst.

Zij vervallen in ieder geval na een jaar, te rekenen vanaf den datum waarop deze wet in werking treedt.

De stilzwijgende of uitdrukkelijke verlenging van den duur der bij dit artikel bedoelde overeenkomsten, wordt beschouwd als het sluiten van eene nieuwe overeenkomst en valt derhalve onder de toepassing der burgerlijke en strafrechtelijke sancties voorzien in artikel 18b.

Art. 18f. — Deze wet treedt in werking op een bij Koninklijk besluit te bepalen datum.

BALIELEVEN

OPENINGSZITTING DER JONGE BALIE TE KORTRIJK

Verleden Woensdag hield de Jonge Balie van Kortrijk haar openingszitting, waarop als voordrachtgever Mte Paul F. Beeckman werd uitgenoodigd, die een merkwaardige lezing hield over «De organische opbouw van staat en maatschappij». De meest vooraanstaande leden van de magistratuur en van de balie hadden er aan gehouden deze openingszitting bij te wonen.

Tusschen de aanwezigen merkten wij o.a. op: Mr Lagrange, Voorzitter der rechtbank,

Mter Verschaeve, Prokureur des Konings.
Mr De Neckere, Referendaris der Handelsrechtbank.
Mr Lagae, Ondervoorzitter der rechtbank.
M. De Jaegere, Stafhouder.
Magistraten: MM. Van der Meersch, Thienpont, Rossaert, Moerman, Frère.

De Voorzitter Mter Karel Van Tyghem richtte zich in zijne openingsrede vooral tot de jongere leden der balie, van wier werkzaamheid hij zeer veel verwachtte. Gedurende twee volle uren boeide de voordrachtgever Mter Beeckman de toehoorders met een diepzinnige en met aandacht gevolgde rede, die wij om het brandend-actueele van het behandelde vraagstuk in een der volgende nummers van het Rechtskundig Weekblad zullen publiceren.

's Avonds waren de leden vereenigd in den «Damier» waar zij onder gezelligen kout de spijzen eer aandedden.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente. — 9e Jaargang. — Anno 1934 Nr 10.
Practisch commentaar der Gemeentewet: Het gemeentepersoneel.

Raadplegingen:

Gemeentesecretaris. Tweejaarlijksche verhooring.
Personeel der gemeentebesturen. Besnoeiing der loonen.
Zijn de vleeschkeurders gemeentebedienden?
Benoeming van een politieagent tot veldwachter.
Openbaar Onderwijs. Wooningsvergoeding van het schoolhoofd.

Aangenomen onderwijzer. Afdanking.
Gemeentebelastingen op het bouwen en herbouwen.
Opening van een publieken weg. De politiemacht van den burgemeester en van den gemeenteraad.
Openbare wegen. Uitvoering van verbeteringswerken.
Kerkfabrieken. Goedkeuring der rekening.
Drinkbaar water. Besmetting veroorzaakt door de nabijheid van het kerkhof.

Seizoenarbeiders. Reglementaire vergoedingen.

Wetgeving. Rechtsleer. Rechtspraak:

Toepassing van art. 101 der gemeentewet.
Toezicht over het personeel.
Bediende van den burgerlijken stand. Voorkeurrecht der oorlogsinvaliden, oud-strijders.
Openbare aanbesteding.
Openbaar onderwijs.
Openbare wegen. Erfdienstbaarheid «non-aedificandi».
Nationaliteit der gehuwde vrouw. Overeenkomst tusschen Frankrijk en België.
Belastingen op het vee.
Werkloozensteun. Gewone uitgaven.
Gemeentesecretaris. Benoeming. Geen maximum-leef-tijd.
Uitdeeling van kolen aan de behoeftige werklozen.
Leerplicht. Toepassing.
Practisch overzicht in zake openbare onderstand, door Gerard De Ridder.
Boekennieuws.

Dalloz. — **Recueil hebdomadaire de jurisprudence.** — 11e année. — Nr 30.

Kronijk. — La clôture forcée, par Marcel Fréjaville.
Rechtspraak.

Revue du droit public et de la science politique. — 41e année. — Tome Lfe, n°3 (juillet-aôut-sept. 1934). — I. Le principe de l'égalité devant les charges publiques à l'époque révolutionnaire et son influence sur la jurisprudence administrative moderne par M. Jean Belin. — II. Le

préfet de police par M. De Belmas. — III. La personne juridique publique par M. N. Karadgé-Iskrow. — IV. Notes de jurisprudence. — V. Analyses de notes de jurisprudence par MM. G. Watrin et G. Revel. — VI. Chronique administrative française. — VII. Chronique constitutionnelle étrangère. — VIII. Bulletin bibliographique. — IX. Index bibliographique par MM. G. Watrin et G. Revel.

Archiv für Rechts-und Sozialphilosophie. — XXVIII Band, Oktober 1934, Heft 1.

Deutsches Staats-und Wirtschaftsdenken, von Dr Hans-Jürgen Seraphim. — Das geistige Reich von dieser Welt von Dr Friedrich Mess. — Rechtsquellenfragen und Völkerrecht, von Dr Karl Petraschek. — Die altchinesische Metaphysik und ihre Verbundenheit mit der abendländischen, von Dr Joh. Sauter. — Die Bodenständigkeit des Bauerntums, von Prof. Dr. Ernst Schultze. — Recht, Rasse, Volksmoral, von Dr Wilhelm Sauer. — Boekbesprekingen.

Tijdschrift voor Administratieve Bedrijfsorganisatie. — 1e Jaargang. — Nr 1. — Ter inleiding door A. Dinnewet. — De inhoud der bedrijfseconomie door M. Van Caeneghem. — Inleiding tot de Organisatieleer, door A. Kerremans. — Belastingwezen, door Constant Verbeek. — Het juridisch Element in de Bedrijfsorganisatie, door Mr F. Wildiers. — Inleiding tot het Zeevaartrecht, door Mr Lod. Somers. — Banken en Conjunctuur, door A. Dinnewet. — Overzocht van Tijdschriften. — Avondleergangen L. B. C.: De Economie der Onderneming door Prof. M. Van Caeneghem.

Nr 2. — De ontleding der Financieele Structuur van de ondernemingen door M. Van Caeneghem. — Enkele beschouwingen over werkloosheid en kostprijs door A. Dinnewet. — Hierarchie en onderlinge verbondenheid in de Onderneming, door A. Kerremans. — Algemeene studie der belastingen (vervolg) door Constant Verbeek. — Wet betreffende uitstel van betaling voor hypothecaire schuldeisers, en wet tot wijziging van art. 1907 van het Burgerlijk Wetboek, door Mr F. Wildiers. — Overzicht van Tijdschriften.

Streven. — II, Nr 1, October-November 1934. — Katholiek Pacifisme, door Prof. J. Salsmans. — De Japansche taal door Prof. J. Eylenbosch. — Nationalisme of Vaderlandliefde door Dr E. De Schaepdryver. — Kronieken: Vereenigingsleven: De Christelijke Werkgeversorganisaties door Dr K. du Bois de Vroylande. — Letterkunde: Wij lezen niet genoeg, door Dr R. Kreemers. — Over uitgaven, romans en cultuur, door E. Jansen. — Mengelingen. — Boekennieuws.

Deutsches Recht. — Nr 20. — Jahrgang 4. — 25 Oktober 1934. — Neue Bürgerliche Rechtspflege und neue Prozessrechtswissenschaft. — Lebendige Prozessgestaltung. — Einfluss der Justizverwaltung auf die Zivilrechtspflege. — Die Bedeutung des Reichsgerichts in Aufbau der deutschen Rechtspflege. — Die Gerichte des streitigen Zivilgerichtsbarkeit. — Das volksnahe Landgericht. — Das Führerprinzip in der ordentlichen Gerichtsbarkeit. — Aus der Rechtsabteilung-Reichsleitung der N.S.D.A.P. — Aus der Deutschen Rechtsfront und dem Bund National-sozialistischer Deutschen Juristen e. D. — Kritische Umschau. — Schrifttum.

Vlaamsche Juristen
Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!

De Vlijt, Nationalestr., 46, Antw. (C. Van Gerwen).